

Извештај од одржана завршна конференција на тема: *Анализа на состојбата со установите за сместување на деца во ризик и на деца во судир со законот во РМ*

На 1 октомври 2018, со почеток од 11 часот во работните сали во Македонската академија на науките и уметностите, **Македонското пенолошко друштво** ја одржа завршната конференција во рамки на проектот “Анализа на состојбата со установите за сместување на деца во ризик и на деца во судир со законот во РМ” со поддршка на Цивика Мобилитас – проект на Швајцарска агенција за развој и соработка (СДЦ), кој го спроведуваат НИРАС, МЦМС и СПУ.

На настанот беа поканети сите членови на МПД, членови на МАНУ, Министерството за правда и Управата за извршување на санкции, претставници на Затворот Охрид и ВПД Тетово, истакнати практичари од областа, претставници на Народниот правобранител, членови на Хелсиншкиот комитет на РМ и други невладини организации, студенти на правните факултети и други заинтересирани учесници.

Настанот го отвори **д-р Елена Мујоска Трпевска**, претседател на МПД. Истакнувајќи ја потребата од научна анализа на различните аспекти на институционалниот и вонинституционалниот третман на децата во ризик и децата во судир со законот, како и односот на македонското општество кон нив. Д-р Мујоска Трпевска истакна дека оваа тематика беше сериозно занемарувана во текот на подолг временски период и покрај бројните извештаи на меѓународните организации, Народниот правобранител и други релевантни домашни фактори, кои гласно апелираа за негативните услови во пенитенцијарните установи во државата а особено во установите за сместување на деца. Воедно, таа истакна дека критичкото проучување на законските и подзаконските норми, но и малубројните напори на државата, без оглед дали станува збор за законодавната или извршната власт, доведува до заклучок дека постои суштествен недостаток на системски пристап во решавањето на низата проблеми во оваа сфера.

Акад. Владо Камбовски, еден од основачите на МПД, во своето излагање нагласи дека нашето општество сериозно потфрлило во заштитата, грижата, помошта и развојот на децата во ризик и децата во судир со законот. Акад. Камбовски преку осум постулати ја постави рамката на оваа анализа односно нејзината цел, методологија и финални

резултати во вид на предлози и препораки адресирани, во прв ред, до државата и до нејзините институции во областа на детската заштита. Истражувањето на ефектите на примената на институционалните мерки го потврдува сознанието дека превоспитниот процес за време на нивното траење во континуитет не ја исполнува целосната функција, и тоа поради повеќе релевантни околности: недоволната екипираност со стручни лица во превоспитните служби, хроничниот проблем со отсуството на образование, несоодветните услови за сместување и неорганизираното слободно време. Акад. Камбовски истакна дека слабите ефекти од нехармонизираните закони за детска заштита, за семејство, за образование, за здравствена заштита и други, се продлабочени со недоволната координација меѓу министерствата во чија надлежност е нивната примена. Таквата некоординираност како последица има и неединствен пристап на институциите кон идентификувањето деца во ризик и различно постапување при непостоењето единствени минимални стандарди, а следна последица е префрлањето на тежиштето врз институционалниот третман, кој обезбедува барем минимална потврда за постоењето општествена грижа за овие категории деца, истовремено пасивизирајќи ги активностите за доследна примена на европските препораки за деинституционализација на третманот.

На сеопсежното излагање на акад. Камбовски, се надоврза **проф. д-р Гордана Лажетиќ**, една од основачите на Македонското пенолошко друштво. Проф. Лажетиќ своето излагање го започна со компаративен преглед на дел од државите со истата правна традиција а предмет на анализа, согласно предметот на истражувањето, беа воспитните мерки што значат престој во определена установа.

Потоа, проф. Лажетиќ се осврна на извршените измени во законодавството по донесување на Законот за малолетничка правда во 2007 година и Законот за правда за децата од 2013 година, како и на законите во областа на детската заштита, односно дека не постои суштествен напредок во надминувањето на третманот на децата во ризик и децата во судир со законот како маргинализирана категорија. Истражувањето го потврдува сознанието за постоењето длабок расчекор меѓу прокламираните политики, стратегиските и програмските документи, законите и нивната практична примена, која не демонстрира никаква потврда дека заштитата, воспитувањето и развојот на децата од овие категории претставува приоритетна цел на државата.

Д-р Крсте Маљановски, член на органите на МПД и автор на прашалниците за вработени во установи за сместување деца во ризик и деца во судир со законот, кој содржи 24 прашања и прашалник за деца во ризик и за деца во судир со законот што се на извршување санкција во соодветна установа, кој содржи 26 прашања. Тој истакна дека е потребно дополнително, сериозно и засилено да се работи со децата во насока на успешно воспитување, превоспитување или подобрување на нарушеното поведение од страна на

психолозите. Д-р Маљановски смета дека проактивниот пристап на овие лица е клучен за корективниот процес на децата.

Проф. д-р Александра Груевска – Дракулевски, една од основачите на Македонското педолошко друштво во своето излагање истакна дека во насока на унапредување на системот на правда за децата, потребно е подобрување на условите за примена на институционалните мерки согласно меѓународните стандарди за правата на децата и потребно е зајакнување на мултисекторскиот приод, присутен во сите држави, кој го остваруваат тимови составени од психолози, педагози, социјални работници, дефектолози, психијатри и сл. Проф. Груевска Дракулевски ја нагласи дека воспитните установи во креирањето и во реализацијата на индивидуалните планови мора да ги вклучат родителите на малолетникот со цел развивање поквалитетни семејни односи и санирање на постојните семејни проблеми.

По презентацијата на Анализата за состојбата со установите за сместување на деца во ризик и на деца во судир со законот во РМ, Свое излагање имаа и директорите на ВПД Тетово и Затвор Охрид.

Г-дин Зоран Стојановски, директор на ВПД Тетово го изрази своето задоволство што оваа тема повторно се актуелизира и ги поздрави присутните на настанот. Тој смета дека зголемената транспарентност на секојдневните искуства со штитениците од ВПД Тетово но и интересот околу подобрувањето на нивната положба и условите за живот, ќе резултираат со позитивен исход. Тој се согласи со изложените ставови и препораки на авторите на анализата и искажа загриженост за задоцнетото отворање на ВПД Тетово во атарот на с. Волковија, Тетовско. Најпрво, истакна дека е поразителна состојбата со кадровската екипираност во овие установи: кадарот во установите мора да биде подложен на континуирана, специјализирана и лиценцирана обука со која ќе се задоволат и домашните и меѓународните стандарди. Исто така, составот на тимот треба да е во зависност од потребите на детето, за што поуспешно спроведување на индивидуалниот план со мерки и активности, особено имајќи го предвид фактот што штитениците во оваа институција во некои случаи имаат и до 23 годишна возраст. Тоа не е случај со нашите институции. Штитениците се преместени на несоодветна локација во незадоволителни услови во центарот на град Охрид, со што се согласи и директорот на Затвор Охрид, **г-дин Ристе Недески**. На настанот директорите дадоа конкретни предлози и идеи за надминување на моменталната состојба.

Проф. д-р Зоран Киткањ од Филозофски факултет, го поздрави настанот и напомена дека треба да се внимава во случаите на вонинституционално згрижување и згрижување во семејство и треба да се прави дистинкција меѓу згрижување на лесно интелектуално попречени, телесно инвалидни лица, на лица со нарушено поведење и на деца во ризик.

Исто така, проф. Киткањ спомена дека нашата држава треба да го следи теркот на Хрватска, Словенија и Србија каде што постои посебна интердисциплинарна студиска програма (образовен профил) што опфаќа 4-5 правни предмети, 4-5 предмети од медицински науки, педагошки и социолошки предмети. Исто така изрази загриженост за професионалната преоптовареност и емоционално трошење на вработените во пенитенцијарните институции. Предложи во иднина, да се направи номенклатура на работните позиции што ги нуди државата и каде што постои недостаток од определени занимања да се инвестира во иднината на штитениците и тие да се мотивираат и стимулираат, што ќе претставува поттик за нивно понатамошно вработување. Проф. Киткањ предложи и работодавците да потпишат меморандуми со казненопоправните домови и да се поттикне постпенална помош за децата и малолетниците.

Членовите на Македонското пенолошко друштво ќе продолжат со своите активности во насока на развивање на програми на постпенална помош за децата и малолетниците но и будно следење на состојбата со децата во ризик и децата во судир со законот во државата, вршејќи постојан надворешен мониторинг над надлежните министерства и јавните институции во спроведувањето на мерките на грижа и помош на децата.

Публикацијата под наслов „**Анализа на состојбата со установите за сместување на деца во ризик и на деца во судир со законот во РМ**„ во PDF формат е достапна на веб страната на МПД, www.msp.mk.

Извештајот го изработи,
д-р Елена Мујоска Трпевска

Претседател на Македонското пенолошко друштво

www.msp.mk

contact@msp.org.mk